



**Monumentnummer\*: 530878**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56  
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument  
Inschrijving register\* 13 september 2010  
Kadaster deel/nr 82719/103

Woonplaats\* Gemeente\* Provincie\*  
Dokkum Dongeradeel Fryslân

Kadastrale gemeente\* Sectie\* Kadastraal object\* Appartement aanduiding Grondperceel  
Dokkum C 885

*Omschrijving\*\**

Inleiding

In Dokkum gesitueerde WATERTOREN ontworpen door architect Vegter (1906-1982) in opdracht van het I.W.G.L. als onderdeel van het naoorlogse uitbreidingsprogramma. In de jaren 1956 - '58 werden in Friesland een viertal watertorens gerealiseerd, respectievelijk in Nes, St.-Jacobiparochi, Drachten en Dokkum. Een vijfde project betrof de verbouwing van een lichttoren op Schiermonnikoog (1950). De twee torens die in ditzelfde programma nog in Workum en Kollum waren voorzien, zijn echter nooit gebouwd. Ontwikkelingen in de watervoorziening en de bouwtechniek maakten de bouw van nieuwe watertorens overbodig. Steeds meer watertorens worden sindsdien (jaren 1970) buiten gebruik gesteld. De toren in Dokkum, in bezit van waterbedrijf Vitens, is nog in functie.

In 1957 krijgt ir. J.J.M. Vegter van de I.W.G.L., voorloper van het latere Waterleiding Fryslân, de opdracht tot ontwerp en bouw van een tweetal watertorens in de provincie. De toren in Dokkum wordt in 1958 gerealiseerd in een naoorlogse uitbreidingswijk gelegen ten westen van de stad die zeer typerend de naam 'Watertorenbuurt' zal krijgen. De watertoren is met zijn opbouw van kelder, schacht en waterreservoir traditioneel van opzet. Vernieuwend is de uitgesproken soberheid en de toepassing van glijbekisting bij de bouw van de toren. Om het reservoir aan de binnenzijde zo glad mogelijk en de toren aan de buitenzijde vuilafstotend te maken werd gebruik gemaakt van geverfde bekistingen. Vegter had in de belvédère oorspronkelijk een restaurant gedacht, compleet met lessenaar en buffet en daarmee optimaal gebruik willen maken van zijn hoogte, markante ligging en zijn nog immer krachtige, beeldbepalende functie in het silhouet van Dokkum.

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



## Omschrijving

Het betreft een sobere, gesloten, ca. 38 m hoge betonnen toren bestaande uit een kelder waarboven een zeshoekige betonnen schacht met steunberen die de sterk uitkragende ommanteling van het reservoir dragen. Het reservoir heeft een inhoud van 1.000 m<sup>3</sup>. In de bovenste zone van deze uitkraging is een lichtstrook aangebracht die bestaat uit een alternerend stelsel van vensteropeningen die als het ware zigzaggend zijn geplaatst tussen een zestal puntige muurdammen. Achter deze strook bevindt zich het uitzichtpunt ofwel belvédère. De toren wordt bekroond door een vlakke lijst met een, eveneens zeshoekige piramidevormige glazen spits als beëindiging van het centrale trappenhuis. De toren is gefundeerd op een stalen plaat.

De versiering van de toren is sober. Ter decoratie is op de mantel een witverglaasde steen aangebracht. Op verschillende plaatsen is de betonnen constructie aan de binnenzijde bekleed met baksteen (wenteltrap) en een verticale gele verblendsteen (spiltrap). Op andere plaatsen in het interieur wordt het beton verlevendigd door de sporen van de toegepaste glijbekisting. De toren kent een viertal bouwlagen te weten kelder, verdieping, eerste verdieping met het bassin en de belvédère. Een bescheiden, risalerende deurpartij met luifel biedt toegang tot de verdieping. In het interieur neemt het trappenhuis een centrale plaats in. Vanaf de begane grond leidt een wenteltrap naar de eerste verdieping. Daar gaat deze over in een spiltrap die als een slakkenhuis draait rondom een opengewerkte stalen spil. De belvédère heeft geen noemenswaardige inrichting. De toren heeft in de loop der jaren geen tot nauwelijks wijzigingen ondergaan, met uitzondering van de ingangspartij met voorgelegen terras.

## Waardering

De watertoren te Dokkum is van algemeen belang en een essentieel toonbeeld van de wederopbouwperiode in Nederland vanwege: - zijn cultuurhistorische waarde, vanwege zijn rol als een late bouwkunstige uiting van een belangrijke ontwikkeling in de watervoorziening van ons land; - zijn architectuurhistorische waarde, gelegen in zijn opmerkelijke ontwerp kwaliteit die ondermeer tot uitdrukking komt in de krachtige vormgeving, de evenwichtige verhoudingen en de verticale lineariteit van met name de schacht; zijn bouwtechnische betekenis in de vernieuwende toepassing van (deels geschilderde) glijbekisting en zijn betekenis als bijzonder object in het oeuvre van architect J.J. M. Vegter; - de watertoren te Dokkum is daarenboven gaaf; - zijn stedenbouwkundige waarde, gelegen in de (historische) belevingswaarde van de watertoren te Dokkum die niet alleen vanaf het maaiveld tot uitdrukking komt door de silhouetwerking en de markante verschijningsvorm, maar ook door het boven het reservoir gesitueerde uitzichtpunt met fraai panorama over de omgeving; - zijn zeldzaamheidswaarde, aangezien de bouwopdracht 'watertoren' sinds de jaren '70 van de twintigste eeuw in ons land niet meer wordt verstrekt.

### *Hoofdcategorie*

Boerderijen, molens en bedrijven

### *Subcategorie*

Industrie

### *Functie*

Nutsbedrijf

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument